

Göteborgs
Stad

Parallella uppdrag för utveckling av Heden i Göteborg

BEFÖRÖNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Bakgrund	4
Bedömningsarbetet	8
Medborgardialog	10
Utlåtande, Adept	14
Utlåtande, MA Arkitekter	16
Utlåtande, Wingårdhs	18
Utlåtande, Nyréns Arkitektkontor	20
Utlåtande, Tyréns AB	22
Slutsatser	24
Idéer att ta med sig	26
Fortsättningen	26

© Göteborg Stad, Stadsbyggnadskontoret och Fastighetskontoret

Bedömningsdokumentet är upprättat av Göteborg stad, Stadsbyggnadskontoret, Stadsdelsförvaltningen Centrum och Fastighetskontoret genom projektgrupp med Jonas Uvdal, Ann-Sofie Jeppson, Malin Mickaelsson och Johan Henrikson (Tengbom).

Grafisk form: Johan Henrikson.

Bilder/Fotografer: Omslag: Elenor Nilsson, sid 2: SBK, sid 3: Colourbox, sid 4: Nettan Kock, sid 6: Lars Jonsson, SBK, sid 8: Lars Jonsson, sid 9: Lars Jonsson, sid 10: Jonas Uvdal, Lars Jonsson, sid 13: Nettan Kock, sid 14: Adept arkitekter, sid 16: MA Arkitekter, sid 18: Wingårdhs, sid 20: Nyréns Arkitektkontor, sid 22: Tyréns AB, sid 24: SBK, sid 27: Jonas Uvdal, baksida: Peter Svenson.

Bakgrund

Uppdraget

Byggnadsnämnden fick våren 2006 i uppdrag av kommunfullmäktige att ta fram ett program och genomföra ett programsamråd om Hedens framtida utveckling. I uppdraget ingick även Avenyn med omkringliggande kvarter, stråken och kopplingen till evenemangsområdet. I november 2008 genomfördes programsamråd.

Programmet behandlar grundläggande frågor som trygghet, tillgänglighet, identitet, och utveckling. Området är en del av Göteborgsregionens kärna och har stor betydelse för hela regionens befolkning och Göteborgs identitet som stad. Det finns

potential i området att utveckla, genom att bygga vidare på befintliga kvaliteter och att utveckla nya. Resultatet, *Program för utveckling av Heden och Avenyn*, var frukten av en lång arbetsprocess som innefattat många möten med olika intressenter. Syftet var att samla en bred kunskap och ett bra underlag för det fortsatta arbetet.

Som en fortsättning på detta programarbete fick Stadsbyggnadskontoret den 5:e mars 2012, uppdrag av byggnadsnämnden att formulera program för parallella uppdrag om Heden. Syftet med de parallella uppdragen har varit att hitta gestaltningsidéer och förslag till ställnings-

tagande inför det kommande detaljplanearbetet.

Arrangör

De parallella uppdragen har arrangerats och genomförts av Göteborgs Stad, genom fastighetskontoret och stadsbyggnadskontoret.

Tillvägagångssätt/processen

De parallella uppdragen har varit uppdelade i två steg. Steg 1 var en öppen prekvalificering, under vilken intresserade företag/team fick lämna in en intresseanmälan för medverkan. Steg 2 var de pa-

parallella uppdragen, vilka gavs till de fem företag/team som bedömdes ha bäst kvalifikationer för uppgiften.

Organisation

Funktionärer för de parallella uppdragen inkl. prekvalificeringen har varit Ann-Sofi Jeppsson, Fastighetskontoret och Jonas Uvdal, Stadsbyggnadskontoret. Tävlingssekreterare har varit Johan Henrikson, Stadsbyggnadskontoret/Tengbom.

Programmet utarbetades av en arbetsgrupp bestående av:

- Björn Siesjö, Stadsbyggnadskontoret
- Birgitta Löf, Stadsbyggnadskontoret
- Kajsa Röntfors, Stadsbyggnadskontoret
- Jonas Uvdal, Stadsbyggnadskontoret
- Ann-Sofie Jeppsson, Fastighetskontoret
- Lars Johansson, Fastighetskontoret
- Malin Michaelson, SDN centrum
- Beata Löfmarck, Trafikkontoret
- Helena Bjarnegård, Park och Naturförvaltningen
- Åsa Borvén, Göteborg & Co
- Linus Kron, Idrott- och föreningsförvaltningen
- Ylva Blank, Kulturförvaltningen
- Johan Henrikson, Stadsbyggnadskontoret/Tengbom.

Adjungerade till arbetsgruppen:

- Mats Östblom, Hotell Heden Liseberg
- Lars-Erik Hedin, Liseberg

Referensgrupper och Medborgardialog

I arbetet med att ta fram programmet för de

parallella uppdragen formerades ett antal referensgrupper: Medborgare, Barn-och ungdom, Lokala aktörer och Samhälle.

Allmänheten fick också möjlighet att påverka genom City-Planner, en webbaserad förslagslåda där man i en fotobaserad modell kunde markera var och vad man vill se på ett framtida Heden. Det hölls också Öppet hus på plats på Heden. Synpunkter, idéer och förslag som kom in under dessa aktiviteter användes dels under programskrivningen, dels som bilaga till programmet när det delades ut till de uttagna teamen.

Uppgiften

Projektets huvudändamål var:

- Att tydliggöra Heden som idrotts- och kulturaktivitetsplats, en resurs för evenemangsstaden Göteborg.
- Ett stort attraktivt offentligt stadsrum för både vardag och fest.
- En ökad fysisk och social attraktivitet.
- Att bebyggelse placeras på ett sådant sätt att stråk, rum och kopplingar stärks och sammanväver staden.
- Att utveckla Heden socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart.
- Att få bra trafik-, parkerings- och kollektivtrafiklösningar inom ramen för stadens trafikplanering.

Uppgiften för de parallella uppdragen var att gestalta framtidens Heden i Göteborg, i syfte att skapa en mötesplats som är fysiskt och socialt attraktiv för boende, besökare och verksamma.

Uppgiften utgick från de tre hållbarhetsdimensionerna (social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet).

De viktigaste frågorna för att nå visionen om en hållbar stadsutveckling och en attraktiv stadsmiljö beskrevs som tillgänglighet, integration, trygghet och identitet.

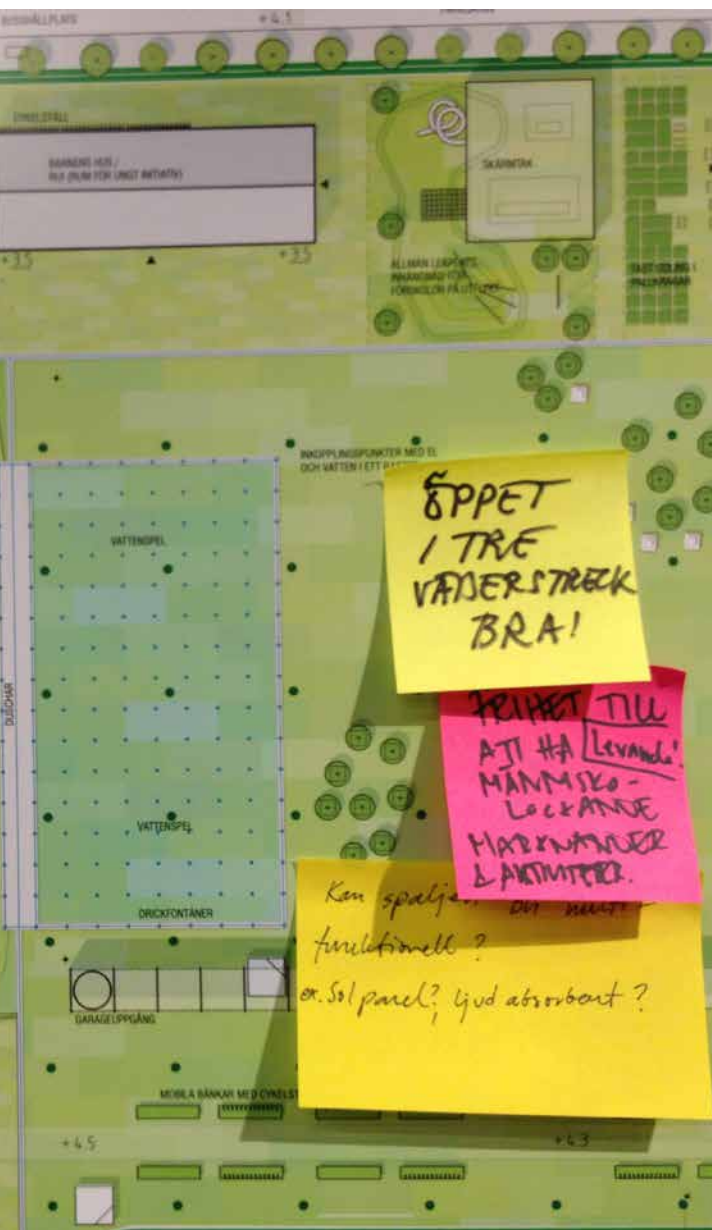
Sociala aspekter och fokus på barnperspektiv var andra viktiga frågor att hantera.

Förslagen skulle redovisa en helhetslösning för det aktuella uppdragsområdet, där förslagets bärande idé, huvuddrag och struktur framgick tydligt. Förslagen skulle också redovisa hur de offentliga rummen ordnas och gestaltas, så att de bjuder in till vistelse, för såväl gammal som ung.

Idéer om mötesplatser, aktivitetsplatser, ny bebyggelse för bostäder, verksamheter och handel efterlystes. De skulle vidare visa hur man kan ta hand om stråk, kopplingar och sammanvävning av staden.

Den nya bebyggelsen skulle struktureras och gestaltas med blandstaden som förebild. Tyngdpunkten för den nya Heden skulle utgöras av en idrotts- och kulturaktivitetsplats i en blandad stad som inkluderar bostäder. En varierad och modern arkitektur efterfrågades. Samtidigt skulle förslagen ta vara på Hedens unika potential som urban plats med stor rymd.

Teamen skulle skapa attraktiva, varierade och trygga stadsrum. De ombads redovisa lösningar som beaktar och hanterar exempelvis barriärefekter, trafiksäkerhet för gående och cyklister samt kollektivtrafikens utrymmen. Gående, cyklister och kollektivtrafiken skulle prioriteras.

Goda parkeringslösningar för cyklar och bilar, som tillgodoser besökande till Heden och delar av innerstaden, samt behov för boende och besökande till handel, arbetsplatser och service, skulle redovisas i förslagen. Bullerfrågan skulle beaktas och förslagen skulle också redovisa förslag till lösningar för att hantera ev. bullerstörningar.

Genomförbarheten, tex principer för etappvis utbyggnad samt trovärdiga byggprojekt för platsen och staden skulle ingå i förslagen.

Alternativa förslag

Varje team skulle utifrån en grundidé och ett strukturellt grepp, redovisa två alternativ med avseende på exploateringsgrad. Båda alternativen skulle utgå ifrån att parkering huvudsakligen förläggs under mark. Båda alternativen skulle också redovisas med etappindelning, där varje etapp kan fungera självständigt, stadsmässigt, socialt och ekonomiskt.

Alternativ 1

En utveckling av Heden som stadsrum med en återhållen exploatering som i form och innehåll stärker projektets huvudändamål enligt ovan.

Alternativ 2

En utveckling av Heden som stadsrum med en större exploatering som i form och innehåll stärker projektets huvudändamål enligt ovan.

Övriga förutsättningar

Några krav på omfattning av tillkommande byggnadsytor sattes inte, men det konstaterades

att Heden utgör en mycket attraktiv plats för både bostäder och verksamhetsytor. Som hållpunkt för en nyexploatering resonades om en fördelning med 50 % bostäder, 25 % handel respektive 25 % kontor och andra serviceytor. Övriga markytor förutsattes vara avsedda för allmänt bruk, dvs parkanläggning, idrotts- och evenemangsytor mm. Viktigt var att ta tillvara på det öppna stadsrummet genom bearbetad gestaltning av samtliga ytor.

Inbjudna team och nyckelpersoner

Under prequalificeringen ställdes krav på nyckelpersoner inom specifika områden. Stort intresse visades för projektet och team med mycket god kompetens kunde upphandlas:

ADEPT, Kragh & Berglund Landskapsarkitekter, Moe & Brødsgaard

- Sociala värden inom stadsbyggnad, Kristoffer Nilsson (AIM)
- Offentliga platser och gröna rum, Jonas Berglund (Kragh & Berglund)
- Stadsbyggnad, landskap och gröna rum, Martin Laursen (ADEPT)
- Miljö och hållbarhet, Per Lautrup-Nissen (Moe & Brødsgaard)
- Trafik, tillgänglighet, rörelse och akustik, Malin Johansson (Tyréns)
- Genomförbarhet, Anders Lonka (ADEPT)
- Idrott, kultur och event, René Kural (Centre for Sports and Architecture)
- Teamledare med kompetens inom stadsbyggnad, landskap, eller arkitektur, Martin Laursen (ADEPT)

MA Arkitekter, EGA Erik Giudice Architects, Sydväst, Transsolar, Stiba

- Sociala värden inom stadsbyggnad, Lia Ghilardi (A creative polymath MA)
- Offentliga platser och gröna rum, Per Andersson (Sydväst)

- Stadsbyggnad, landskap och gröna rum, Eric Guideci (EGA)
- Miljö och hållbarhet, Helmut Meyer (Transsolar)
- Trafik, tillgänglighet, rörelse och akustik, Fredrico Parolotto (EGA)
- Genomförbarhet, Meike Shalk (MA)
- Idrott, kultur och event, Charlotte von Poehl (EGA)
- Teamledare med kompetens inom stadsbyggnad, landskap, eller arkitektur, Kia Bengtsson Ekström (MA)

Tyréns, Dahl & Uhre Arkitekter, Malmström Edström Arkitekter & Ingenjörer

- Sociala värden inom stadsbyggnad, Susanna Klint (Tyréns)
- Offentliga platser och gröna rum, Knut Erik Dahl (D&U)
- Stadsbyggnad, landskap och gröna rum, Lisa Diedrich (SLU)
- Miljö och hållbarhet, Ingela Svensson (Tyréns)
- Trafik, tillgänglighet, rörelse och akustik, Christina Lundqvist (Tyréns)
- Genomförbarhet, Håkan Fjellström (Tyréns)
- Idrott, kultur och event, Åke Nilsson (Fd ordf. Häcken)
- Teamledare med kompetens inom stadsbyggnad, landskap, eller arkitektur, Christer Malmström (Malmström Edström)

Nyréns Arkitektkontor mfl

- Sociala värden inom stadsbyggnad,

- Isak Stoddard (Uppsala univ./SLU)
- Offentliga platser och gröna rum, Bengt Isling (Nyréns)
- Stadsbyggnad, landskap och gröna rum, Jörgen Åström (Nyréns)
- Miljö och hållbarhet, Pernilla Westerlund (Iterio)
- Trafik, tillgänglighet, rörelse och akustik, Sverker Hansson (Sweco)
- Genomförbarhet, Åsa Henninge (NAI Svefa)
- Idrott, kultur och event, Niklas Lundell (Luger)
- Teamledare med kompetens inom stadsbyggnad, landskap, eller arkitektur, Sofia Westerlund

Wingårdhs, Erséus arkitekter, Beijing Turen Design Institute, Atelier One, Atelier Ten

- Sociala värden inom stadsbyggnad, Peter Erséus
- Offentliga platser och gröna rum, Kongjian Yu (Turenscape)
- Stadsbyggnad, landskap och gröna rum, Gert Wingårdh
- Miljö och hållbarhet, Patric Bellew (Atelier ten)
- Trafik, tillgänglighet, rörelse och akustik, Björn Öhman (WSP)
- Genomförbarhet, Anders Ling (WSP)
- Idrott, kultur och event, Aran Chadwick (Atelier one)
- Teamledare med kompetens inom stadsbyggnad, landskap, eller arkitektur, Gert Wingårdh

Bedömningsarbetet

Då det inte är fråga om en arkitekttävling utan parallella uppdrag har det funnits en stor frihet i bedömningsarbetet. Önskan har varit att få med sig goda tankar och idéer till ett framtida inriktningsdokument.

Arbetet genomfördes med grundprincipen att peka ut det som var goda tankegångar och av värde för den fortsatta utvecklingen av Heden. Samma princip gällde för den förvaltningsgemensamma bedömningsgruppen som för referensgrupperna.

De fem förslagen hängde på stadsbyggnadskontoret under perioden december 2013 - mars 2014. Allt bedömningsarbete för samtliga grupper kunde ske i direkt anslutning till förslagen. Detta upplev-

des mycket positivt och skapade en större klarhet och det var lätt att jämföra olika idéer och lösningar.

Förslagen var presenterade på 5-6 planscher i A1-format enligt de krav på redovisning som fanns i programmet.

Bedömningsgruppen

Bedömningsarbetet genomfördes under ett antal gemensamma genomgångar av förslagen – med särskilda fokusområden vid varje tillfälle.

De fokusområden som legat till grund för bedömningsarbetet fanns beskrivna i programmet för de

parallella uppdragen:

- Helhet – bärande idé
- Attraktionskraft – nya funktioner och spännande kombinationer
- Idrott och evenemang – flexibilitet, kreativitet
- Offentliga rum – mötesplatser, stråk, grönstruktur m m
- Bebyggelse – skala, täthet och formspråk
- Barnperspektivet – vardagsliv, identitet, hälsa m m
- Trafik, tillgänglighet, rörelser och parkering – trygghet och säkerhet
- Störningar – buller, ljud och ljus
- Genomförande – realism och etappindelning m m

Bedömningsgruppen

- Björn Siesjö, Stadsbyggnadskontoret
- Birgitta Löf, Stadsbyggnadskontoret
- Kajsa Rantfors, Stadsbyggnadskontoret
- Jonas Uvdal, Stadsbyggnadskontoret
- Ann-Sofie Jeppson, Fastighetskontoret
- Lars Johansson, Fastighetskontoret
- Malin Michaelson, SDN centrum
- Beata Löfmarck, Trafikkontoret
- Helena Bjarnegård, Park och Naturförvaltningen
- Anki Sande, Göteborg & Co
- Javad Taiefi, Eva Blomqvist, Idrott- och föreningsförvaltningen

- Ylva Blank, Kulturförvaltningen
- Sekreterare Johan Henrikson, Stadsbyggnadskontoret/Tengbom.

Under arbetets gång tog gruppen hjälp av Lukas Memborn, miljöstrateg på fastighetskontoret samt Martin Knape, Miljöförvaltningen för att få en fördjupad diskussion kring förslagens ekologiska hållbarhet.

Förslagens effekt på jämställdhet - genusperspektivet - studerades av stadsdelen centrum genom genusexpert Jennifer Bohlin.

Hur förslagen har löst ovanstående diskuterades i mindre grupper samt i hel grupp. Samtalen var fokuserade på respektive tema. Synpunkterna samlades i en heltäckande matris, distribuerades till deltagarna och låg till grund för fortsatt arbete vid nästa mötestillfälle.

Referensgrupper

Till stöd för bedömningsgruppen kallades samma referensgrupper som deltog inför programskrivningen: Medborgare, Aktörer, Samhälle och Barn- och ungdomar. Deras ingång i arbetet var att ge sina synpunkter på hur väl deras medskick inför programarbetet tagits tillvara, men också att studera hur förslagen mötte referensgruppernas behov.

Aktörs- samt Samhällsgruppen kom med värdefull information kring de konkreta genomförandefrågorna: behov, anläggningskostnader, drift, offentligt/privat etc.

Synpunkter

Bedömningsarbetet hade inga restriktioner kring att en synpunkt var för stor eller liten. Alla inspel var värdefulla och välkomna.

Inför det fortsatta arbetet mot ett inriktningsdokument har dessa synpunkter förts in i bedömningsmatrisens under respektive fokusområde.

Medborgardialog

Heden är en viktig plats för många göteborgare. Den är laddad med minnen och har varit föremål för tankar och idéer under många år. Ingen förhåller sig neutral till detta stora och spretiga stadsrum. Inte minst kommande generation behöver få komma till tals i frågan.

En omfattande medborgardialog har varit nödvändig för att få en bredd i synpunkterna och att grupper: unga, gamla, närboende, besökare etc var representerade.

Dialogen genomfördes i två steg: före och efter de parallella uppdragen och i två former: allmänheten och referensgrupper.

Inför uppdragen

För att nå allmänheten ställdes en bod upp på Heden där det var Öppet hus under en vecka. Detta var bemannat med personal från SDF Centrum, Stadsbyggnadskontoret samt Fastighetskontoret. En ständig ström av besökare lämnade sina synpunkter på vad de ville att teamen skulle beakta. De som inte tog sig till Heden kunde använda City-Planner, en webbaserad förslagslåda där man i en fotobaserad modell kunde markera var och vad man vill se på ett framtida Heden. Både vid det Öppna huset och på nätet kunde man anmäla intresse för att delta i Referensgrupp Medborgare.

Anmälningarna blev så många att en viss gallring måste ske för att få en spridning på ålder, kön,

närboende etc. Förutom referensgrupp Medborgare, formerades också Barn-och ungdom, Lokala aktörer och Samhälle. Referensgrupperna skulle i workshopform komma med förslag och idéer om hur de såg på utvecklingen av Heden utifrån sina perspektiv.

Två skolor i närområdet; Polhemsgymnasiet samt Johannebergsskolan bildade en referensgrupp, där arbetet genomfördes inom ramen för skolarbetet och en gymnasie- respektive två grundskoleklasser deltog. Arbetet leddes av en arkitekturpedagog och genomfördes enligt den metod som utarbetats för Göteborgs stad och använts vid liknande projekt, t ex Unga Älvstaden(se faktaruta).

Även områdets pensionärer fick tillfälle att uttrycka sina åsikter genom SDF Centrums Pensionärsråd,

Skolprojektet Heden

Barn- och skolutvecklingsprojekt genomfördes enligt tidigare utarbetad metod under ledning av en arkitekturpedagog:

- Startmöte. Vad är stadsbyggnad. Arkitektens verktyg. Presentation av Hedenprojektet.
- Inventering. På plats och via underlagsmaterial.
- Bearbetning. Förslagsarbete med workshops mm.
- Första inlämning av förslag.
- Ytterligare bearbetning och fördigställande av planscher och modeller.
- Presentation och fotografering på skolan.
- Genomgång och jämförelse på stadsbyggnadskontoret med de inkomna förslagen i de parallella uppdragen.

där man fick pröva att använda stadens modell för social konsekvensanalys.

Alla inkomna synpunkter överlämnades sedan till teamen.

När uppdragen genomförts

I samband med att teamen slutredovisat sina uppdrag i början av december hölls ett Öppet Hus på Stadsbyggnadskontoret som lockade nära 150 besökare. Förslagen har därefter hängt uppe under nära tre månader och man kan konstatera att det varit ett fortsatt stort intresse för Heden. I samband med dessa aktiviteter har medborgarna kunnat lämna synpunkter på de olika förslagen i en förslagsbrevlåda. Även i detta skede har det funnits möjlighet att se och diskutera förslagen på nätet. Samtliga referensgrupper har, som nämnt under

*"Ni kan ju inte ta bort
Sveriges första fotbollsplan"*

- Kent

*"Heden behöver bebyggas
med tät blandstad
i kvartersform som
fortsättning på Vasastaden/
Lorensberg."*

- Fredrik

*Bygg något i hörnet Sten
Sturegatan/Engelbrekts-
gatan. Låt Heden vara
öppen för olika möjligheter
i centrala Göteborg.*

- Barbro

*"Låt oss slippa höghus på
Heden!"*

- Lars

*Bevara parken som byggs nu
på Heden med aktiviteter som
lekplats, beachvolley, äventyrsgolf,
basket, utegym m m. Den ser ut
att bli jättefin med alla nya träd
m m.*

- Stefan

Staketet måste bort!

- Theo

bedömningarbetet, kallats till nya workshops där de fått tillfälle att lämna tankar specifikt kring hur förslagen har tolkat deras önskemål.

De synpunkter som kom in i detta skede av arbetet har tagits med i bedömningsgruppens fortsatta analys.

Processen

Flera påpekanden har kommit om att det varit bra och värdefullt att allmänheten fått så många tillfällen och möjligheter att uttrycka sina synpunkter.

Helheten

Det finns tydliga ställningstaganden både mot och för bebyggelse på Heden. Flera ser många hus som en möjlighet att skapa caféer mm och som en trygghet. Andra säger att husen tar av Hedens fria

yta. Unga ser positivt på alla de aktiviteter som kan äga rum här... kanske mer än just fotboll.

Attraktionskraft

Vad kan då locka allmänheten hit? Isbana, bad, arena, löparbanor, utomhusbio – att här finns något för alla i alla åldrar. Kanske det ändå behövs mer av scener med läktare och plats för annan kultur? Bygg för vinter och sommar är ett viktigt medskick.

Offentliga rum

Behåll stråket tvärs över. Det är också bra med en diagonal väg. Flera grupper och under flera rubriker uttrycker man att det är positivt med mycket grönska. Men det finns en oro för att tänkta utserveringar hamnar i skugga om man bygger längs

*Mycket viktigt att behålla Hedens
rymd. Bra att bygga garage under
marken... andra sorters aktiviteter
behövs för den mörka årstiden.*

- Margareta

Förbjud husbyggen!

- Gunilla

*Den norra delen längs Vasagatans
förlängning är oerhört viktig att
bebygga. Den södra delen av Heden
kan sparas till vidare.*

- Olof

*Fina förslag. Lite för mycket park och
odefinierade ytor i många förslag.*

- Simon

*Skulle gärna se att Idrottsmuseet
flyttades från Kviberg till
Heden. Blir då mer tillgängligt
för göteborgare och turister.*

- Eva

*"Snälla! Låt Heden vara
som den är."*

- Ann-Charlotte

Södra vägen. Det får inte bli ödsligt någonstans men
de fria ytorna har en flexibilitet som är önskvärd.

Störningar

Flera kommentarer har rört vindförhållandena.
Kan man dämpa blåsten? Kan man också dämpa
ljudet när folk applåderar och skriker?

Bebyggelse

Det finns ställen där höga hus kan tillföra Heden
något. Men inte generellt... Många har uttryckt
förtjusning över den nya roliga och spännande ar-
kitekturen. Ger man utrymme för restauranger etc
får man liv och rörelse en längre tid på dygnet. För
allmänheten är hus inte synonymt med enbart bo-
städer utan ger möjligheter till inomhusaktiviteter.

Genomförande

Genomförandefrågorna har generellt varit svåra
att kommentera i en medborgardialog.

Barnperspektivet

Arbetet i referensgrupperna med barn och unga
har givit bra synpunkter ur ett barnperspektiv.
Övriga medborgargrupper har inte direkt kom-
menterat barnens behov annat än att det är bra
med ett dagis här respektive en lekplats.

Idrott och evenemang

Mer annan sport än fotboll återkommer som syn-
punkt. Liksom att Heden inte ska domineras av
idrott och sport, samtidigt som många vill ha lö-

parbana. De förslag som visat upp aktiviteter som
boule, lekplats etc har fått beröm för detta.
Intressant är också att man återkommande kom-
menterar säsongstänkande och flexibilitet/mobila
delar.

Trafik, tillgänglighet, rörelser och parkering

Det man i huvudsak uppehållit sig vid är trygg-
hetsfrågorna, exempelvis att det är bra med ljus-
insläpp i garaget men olika uppfattning finns om
förslaget till cykelstråket under mark.
Rörelserna längs löparbana runt Heden ger trygg-
het både för de som springer och för de som be-
traktar dem/blir sedda. Det finns flera olika lös-
ningar på detta i förslagen.

Utlåtande

ADEPT ApS - Kragh & Berglund Landskabsarkitekter – Moe & Brødsgaard

Adept har utgått ifrån att bevara ett öppet Heden mot i första hand Södra vägen. Aktivitetsplatser och idrottsområden är relativt utspridda och delvis integrerade med ny bebyggelse. Man tänker sig ett huvudstråk i Vasagatans förlängning, som också görs i två plan. En av fotbollsplanerna är nedsänkt med koppling till garage och det nedre stråket. Aktivitetsplatser är placerade i koppling till huvudstråket. Ny bebyggelse orienteras i första hand på den östra sidan mot Sten Sturegatan, och ansluter till den omgivande gatustrukturen, även om gränsen mellan bebyggelse och det offentliga Heden är mera diffus. Man har redovisat tre olika nivåer på exploateringsgrad som i stort sett utgår från samma "footprint", och endast varierat höjden på byggnaderna.

Helheten

Samtidigt som man kopplar förslaget till Hedens historia finns här en uppluckrad struktur. Förslaget har ett stort mått av kreativitet och lekfullhet. Här finns en spännande variation i rummen, men också en otydlighet mellan offentligt och privat vilket kan bli ett problem, bl a med störningar. Att det även är ett kort avstånd mellan hus och aktivitet kan vara problematiskt. Ekotjänsterna som redovisas i förslaget kan bli ett tillskott.

Attraktionskraft

Förslaget andas stor lekfullhet men kan uppfattas lite rörigt, vilket ställer krav på omsorg i utförandet. Evenemangsplatsen kan anses väl placerad utefter huvudstråket och att man vänder sig mot Södra vägen kan vara en attraktion i sig. Förslaget innehåller lösningar med aktiviteter i både markplan och garageplan, t ex gång- och cykelväg, nedsänkt fotbollsplan, inomhuslö-

parbana mm. Lösningar som kan ge Heden ytterligare attraktionskraft, men som kräver omsorg i utförande för att inte bli otrygga eller skapa barriärer.

En tillgång är också blandningen av små och stora rum som hakar i varandra. Aktivitetsplatsen är tänkt som en målpunkt vid alla tider på året och med ett varierat innehåll. Förslaget innehåller också förslag på mindre ikonbyggnader. Med förslaget ges Heden en egen identitet i staden.

Offentliga rum

Förslaget har en god blandning av små, medelstora och stora rum för olika aktiviteter. Mycket positivt är blandningen av funktioner och flerutnyttjande av ytor. Gestaltningen av rummen präglas av stor lekfullhet och stråken fungerar även om de inte är raka. Emellertid krävs en säker hand i utförandet för att inte riskera ett spretigt helhetsintryck.

Bebyggelse

Förslaget innebär att Heden fortsättningsvis är en fristående del av centrum och kan frigöra sig bebyggelsemässigt från kvarterstaden. Här borde också finnas möjlighet att få in många olika byggherrar. Lösningen med ett stort parkeringsplan kan dock bli oflexibelt. Över huvud taget innehåller förslaget mycket bebyggelse, samtidigt som man redovisar mycket utemiljö.

Trafik mm

Ett nedsänkt plan med bl a cykelbana under jord är en kreativ lösning, vilket skapar möjligheter, men kräver goda detaljlösningar för att inte bli otryggt. Parkeringsgaraget saknar in- och utfarter från flera sidor av Heden. Uppgångar är generöst tilltagna i antal och möjligt ljusinsläpp ned till garaget är positivt, men P-garagets orientering kan anses något för långt från cityriktningen. Hållplatsen saknar reglerplatser för vändande busslinjer och ur förslaget är det svårt att bedöma hur terminalen/hållplatsen ska trafikeras, t ex gällande in- och utfart, hållplatsernas placering etc.

Störningar

Kvarterstrukturen är bra ur bullersynpunkt. Däremot finns en konfliktrisk mellan privat och offentligt, där t ex bollplanerna troligtvis ligger för nära bebyggelsen. Blandningen mellan olika offentliga rum och bebyggelse är spännande, men kräver bra detaljlösningar för att undvika störningseffekter. Samtidigt är evenemangsplassen med sitt läge utsatt för trafikbuller.

Ekonomi

Detta är ett av de aktuella förslagen som vid ett genomförande skulle ge staden jämförelsevis stora inkomster från försäljning av mark för ny bebyggelse. Samtidigt kräver förslaget relativt stora investeringar i form av nedsänkt fotbollsplan och en cykelbana delvis under mark, samt för iordningställande av ytor och anläggningar inom allmän plats. Förslaget redovisar tre mindre "ikonbyggnader" - klot, kub och pyramid - med karaktär av offentliga byggnader, som vid ett förverkligande troligtvis skulle finansieras av staden. Sammantaget för staden

skulle inkomsterna från markförsäljning bli betydligt större än utgifterna för genomförandet. Byggandet av parkeringsgaraget förutsätts finansieras av det bolag som blir huvudman för anläggningen. Detta gäller samtliga fem förslag. Olika finansieringsmodeller är tänkbara.

Genomförande

Den nedsänkta fotbollsplanen känns inte orealistisk som anläggning. Kvarter i en upplöst kvarterstruktur är också realistiskt ur ett genomförandeperspektiv. Kvarterstrukturen ger goda möjligheter till tyst sida för en stor del av bebyggelsen, men för vissa av de illustrerade byggnaderna, där tyst sida inte går att åstadkomma, kan det bli svårt att klara godtagbara bullernivåer för bostäder. Parkeringen är vidsträckt och i ett plan som når in även under bebyggelsen. Detta är en svårighet bl. a. för att få en rationell etappindelning. En samordning av planering, projektering och byggande av garage och grundläggning för bebyggelse är viktig. Trots detta bör det vara möjligt att lämna markanvisning till relativt många byggingresser, varav även mindre företag kan ingå.

Idrott och evenemang

Förslaget innehåller en bra evenemangsyta, även om tveksamhet kan finnas till att den delas upp. Ur ett idrotts- och evenemangsperspektiv finns det både för- och nackdelar med nedsänkta eller under mark liggande ytor. Zonen mellan idrott och bostäder kan också bli ett problem och skulle behöva studeras ytterligare.

Social hållbarhet

Förslaget ger bra möjlighet till blandstad och här finns många olika platser för möten. Spännande är en inkluderande mix av fotboll och andra aktiviteter som skapar möten mellan människor som annars kanske inte skulle ses.

Nedsänkta ytor kan minska otryggheten i garagedelen, men kan å andra sidan skapa otrygghet i sig självt, särskilt vid tider då det inte pågår evenemang. Förslaget har också andra intressanta inslag, exempelvis streetjogging. Utspridda omklädningsrum och toaletter är positivt ur ett jämställdhetsperspektiv. Förslaget saknar emellertid

tydlighet gällande yngre barn och äldre. I stället ligger mycket fokus ligger på en åldersgrupp.

Barnperspektivet

Förslaget innehåller mycket roligt att göra för större barn och vuxna. För småbarn finns endast en liten lekplats. Samtidigt innehåller förslaget halvprivata platser vid bostäderna med utemiljö för boende och småbarn. Sammantaget verkar ändå de små barnen inte få så mycket plats.

Ekologisk hållbarhet

Förslagets träd bland hus och gröna lösningar är bra, som exempelvis gröna tak och dagvattenhantering. Den uppluckrade strukturen kan dock vara ett problem, som kan skapa otydlighet och t ex innebära att man tullar på de gröna delarna i framtiden. Utbredningen av garageytorna försämrar möjligheten till trädplantering.

Sammanfattning

Förslaget har ett stort mått av kreativitet och lekfullhet, där mycket av styrkan ligger i berättelsen. En inkluderande berättelse, där mycket är i en mänsklig skala. Här finns en spännande variation i rummen. Emellertid kan otydligheten mellan offentligt och privat bli ett problem, liksom störningar pga det korta avståndet mellan hus och aktivitet. Ekotjänsterna kan bli ett tillskott. Intressant är lösningarna med rörelser i två plan, där man kopplar parkeringshus med gångstråk och aktivitetsytor. I sin beskrivning är man noga med att poängtera Hedens historiska koppling och även om den omgivande gatustrukturen tas upp i förslagets struktur, ges här Heden en tydlig egen identitet.

Utlåtande

MA Arkitekter - EGA - Sydväst – Transsolar – Striba

Grundgreppet i detta förslag är en elliptisk "bro" eller rundel, placerad mitt på Heden och som i höjd rör sig i olika nivåer. Tanken i förslaget är att markera det som idag är det "idrottsliga" Heden och ge det en tydlig form. Själva bron är avsedd som en plats för en mängd olika aktiviteter, allt från löparbana och uppehållsplat till läktare och promenadstråk. Då bron ligger i olika nivåer kan den också utgöra tak för andra aktiviteter. Bron är placerad mitt på Heden men genom sin utformning släpper den igenom det tänkta

huvudstråket i Vasagatans förlängning. Bebyggelsemässigt öppnar sig förslaget mot Södra vägen och nya byggnader föreslås i en krans, lanserat som "stad i park". Denna park föreslås också utgöra ett sk bryn, där mycket av de mindre mötesplatserna avses ligga. Förslaget utgår från att Heden utgör sin egen enhet och kopplar sig inte till omgivande kvartersstruktur. Förslagets alternativ i exploateringsgrad utgår i första hand från samma "footprint", dvs olika exploatering i fråga om byggnadshöjd.

Helheten

Rundelns form är tilltalande, en tydlig identitetsska-

pare, men förmodligen kräver den omsorgsfull skötsel över tid. den skulle också kunna bli exkluderande mot allt som inte är fotboll.

Förslaget tar tydlig ställning till Heden som en egen enhet i staden. En stad i park, där det kan skapas spännande blandning av stora och små rum. Risk kan emellertid finnas för konflikt i stadsrummet mellan vad som är offentligt och privat.

Attraktionskraft

Rundeln är en tydlig identitetsskapare och en attraktion i sig och bör kunna inrymma många olika ak-

tiviteter. Konstruktionen kräver emellertid omsorg i utformningen, så den inte blir exkluderande och en barriär. Stråken och de små och stora rummen ger också attraktionskraft.

Offentliga rum

Förslaget redovisar bra entréer till området. Idén med garage i två plan är positivt, då det innebär en mindre utbredning av garaget och därigenom att möjligheten till plantering av stora träd ökar. Rundeln är en tydlig rumsskapare och kräver omsorg i utförandet, då det annars finns risk för att det skapas ett "fotbollsreservat". Indelning mellan de små rummen och de stora kan också vara ett problem. Ytorna i kanten av rundeln skulle behöva redovisas bättre för att visa hur de används.

Bebyggelse

Hus i park kan vara spännande, men bebyggelsen behöver bearbetas så det tydliggörs vad som är offentligt, halvprivat och privat. Också måtten på de föreslagna volymerna behöver studeras ytterligare för att åstadkomma ekonomiskt genomförbara bostadslösningar. P-däcket i två plan är intressant, både då det kan ge flexibilitet i användning och öka möjlighet till bra växtbädd för vegetation då den totala utbredningen av garage minskar.

Trafik mm

Garaget riskerar att hamna långt från city/Avenyn och antal uppgångar bedöms vara i minsta laget. Två plan i garaget är intressant och kan ge möjlighet till flexibel användning och t ex bussparkering. Hållplatser är flyttade till dagens "bussgata" parallellt med Södra Vägen. Det innebär att hållplatslösningen kan bli svår att trafikera med dagens trafik, då man inte heller har reglerplatser för vändande busslinjer. GC-stråket tvärs rundeln är intressant men kräver omsorg i utförandet för att inte bli en barriär.

Störningar

Man kan få problem med lösningen av bostäder och trafikbuller, då tysta sidor kan bli svåra att skapa. Hur mycket rundeln kan avskärma buller från bollplanerna är osäkert.

Ekonomi

Förslaget skulle generera jämförelsevis stora inkomster från försäljning av mark vid ett genomförande. Den stora rundeln, p-garage i två plan samt omfattande trädplanteringar kräver relativt stora investeringskostnader. Sammantaget för staden skulle inkomsterna från markförsäljning bli betydligt större än utgifterna för genomförandet. Farhågor finns för att rundeln kommer att kräva stora driftkostnader för att fungera väl över tid.

Genomförande

Rundeln är i sig en realistisk anläggning, men eftersom hela konstruktionen måste byggas i ett sammanhang omöjliggörs i praktiken etappindelning av byggandet av parkeringsgaraget. Också möjligheterna till lämplig etappindelning av övriga delar av förslaget försvåras. Avsaknaden av kvartersmark utanför byggnaderna kan ge svårigheter att lösa alla funktioner som är kopplade till bebyggelsen på ett bra sätt. Det är ur flera aspekter knappast realistiskt med så likartad bebyggelse inom ett så här stort område. Avsaknaden av tysta sidor gör det svårt att klara bullerkra-ven för bostäder. Det är också svårt att åstadkomma bra handelsytor.

Idrott och evenemang

Här finns en tydlig och bra avgränsning för evenemang, men frågetecken finns ang logistiken och hur lättanvänd rundeln är i praktiken.

Social hållbarhet

Rundeln skulle kunna bli något väldigt nytt och spännande, men då krävs mycket i fråga om gestaltning

och drift. Här finns samtidigt en problematik gällande trygghetsfrågor som måste studeras särskilt. Både angående rundeln och lösningen med hus i park.

Barnperspektivet

De små barnen verkar inte ha så mycket plats i förslaget. Man kan ana sig till var plats finns för de spontana aktiviteterna, men det skulle behöva tydliggöras ytterligare.

Ekologisk hållbarhet

Förslaget visar på mycket grönska i form av stora träd som ej står på p-däck vilket är bra. Man pratar om livscykelperspektiv, vilket vore intressant att se en fördjupning på. Man lämnar genomtänkta lösningar för sol, vind och dagvattensystem.

Sammanfattning

Förslaget tar tydlig ställning för Heden som ett begrepp i staden. Här är det väldigt uppenbart att man tänker sig bostäder **på** Heden, inte **vid**. Formen i den föreslagna rundeln är en tydlig identitetsskapare och idén med nya byggnader som hus i park är något nytt för de centrala delarna av staden. Mötesplatserna i det mindre formatet är tänkt i randzonen, i det man kallar "brynet". Farhågor finns över hur den föreslagna rundeln ser ut över tid och hur den ska förvaltas. Det är viktigt att rundeln gestaltas så att den inte blir exkluderande mot allt som inte är fotboll. Här finns en spännande blandning av stora och små rum. Otydligheten i övergången till bebyggelsen skapar samtidigt en risk för konflikt mellan offentligt och privat.

Utlåtande

Wingårdhs - Erséus arkitekter - Beijing Turen Design Institute - Atelier One - Atelier Ten

Detta förslag utgår ifrån omgivande kvartersstruktur och bygger vidare på kvarterstaden. Två huvudstråk, förlängningen av Vasagatan och ett nytt diagonalt stråk, möts på mitten där en aktivitetspark får utgöra målpunkt. Förslaget har också bebyggelse mot Södra vägen, där man strävar efter att få ett publikt stråk och som i en "loop" kan binda ihop Södra vägen med Avenyn. En stor evenemangsplats är tänkt i den nordvästra delen och bollplanerna är placerade i dess anslutning mot Parkgatan. Förslaget dominerar byggnadsmässigt av ett par riktigt höga hus i var sin ända av diagonalen. Exploateringsmässigt bygger man på grundstrukturen i kvarterstaden, med ett mindre alternativ som kan utökas i ett större. Försla-

get omfattar också ett tredje alternativ, som förutom aktivitetsparken i mitten, i princip innebär ett fullbyggt Heden. Detta tredje alternativ är ett förslag som ligger utanför programomfattningen.

Helheten

Förslaget innebär en fortsättning på kvartersstaden. Man visar på bra och genomtänkta stråk och kvartersstrukturen i sig ger förutsättningar för bra boendekvaliteter.

Det är intressant att man studerat rörelserna i staden även utanför Heden med bland annat kopplingen till Avenyn, men förslaget att bebygga sidan mot Södra vägen innebär troligtvis fler nackdelar än fördelar.

Attraktionskraft

Förslaget innehåller ett flertal komponenter som kan skapa attraktionskraft. Här ses diagonalen som ett positivt tillskott och den föreslagna aktivitetsplatsen

med sin rundel, en målpunkt för många olika kategorier medborgare. Idén med starkt attraktionskraft också för Avenyområdet är intressant. Här finns emellertid problem med skuggeffekter, nivåer och den befintliga trädvegetationen. Den höga exploateringen kan också på sikt innebära att attraktiviteten i Heden som en större offentlig yta försvinner.

Offentliga rum

Detta förslag är ett renodlat stenstadsprojekt, där de offentliga rummen är väldigt tydliga. Det blir också tydligt vad som är offentligt och privat. Kvarteren ger små men säkert bra fungerande platser. Diagonalen är ett intressant grepp, men kan riskera att låsa andra stråk. Förslaget har bra och tydliga entréer till Heden. Möjlighet att bygga utefter Södra vägen verkar emellertid inte realistiskt, bl a med hänsyn till trädallén. Placeringen av de höga husen kan skapa problematiska skuggeffekter.

Bebyggelse

Den föreslagna kvarterstaden kan bli låsande men ger goda förutsättningar för bra bostadskvaliteter, aktiva bottenvåningar och varierat utbud. Förslagets idéer om blandat boende och varierat utbud är intressant. Idén med höga hus är spännande, men farhågor finns om de fungerar med avseende på buller och ekonomi.

Trafik mm

Förslaget har genomgående bra stråk, men vissa konfliktpunkter kan finnas med aktivitetsparken. Det är positivt med infart från Bohusgatan, men fler uppgångar från garaget vore önskvärt. De stora cykelparkeringsytorna riskerar att bli otrygga eller upplevas som barriärer, speciellt vid evenemangsytan där de även minskar flexibiliteten. Förslaget talar om reglerytor vid Exercishuset (detta redovisas dock inte i situationsplanen).

Det är positivt att man påtalar det nordvästra hörnets ökade betydelse med ev spär väg i Parkgatan samt förstärkning av busstråk och närhet till city, vilket avlastar Brunnsparken.

Störningar

Den föreslagna kvartersstaden får mycket tysta sidor vilket är bra ur bullersynpunkt. Höghusen kan emellertid få problem med trafikbuller. Evenemangsplatsen kan omvänt störas av trafikbuller. Ur störnings-synpunkt har bollplanerna en bra placering.

Ekonomi

Förslaget skulle generera jämförelsevis höga inkomster från markförsäljning vid ett genomförande. De föreslagna anläggningarna liten "bro" med aktivitetspark, är av det slag att de bedöms kräva jämförelsevis små investeringar. Även när andra allmänna ytor som gator och torg inkluderas bedöms kostnaderna bli måttliga i relation till inkomsterna. Förslagsställarna har också tänkt in en god exploateringsekonomi från början.

Genomförande

Lilla ovalen med aktivitetspark är en realistisk anläggning ur ett genomförande- och driftsperspektiv. Träden längs Södra vägen klarar sannolikt inte så påträngande bebyggelse, vilket gör att förslaget i denna del kan ifrågasättas.

Parkering föreslås i ett respektive två plan, delvis under bebyggelse, förlagd på ett sådant sätt att en etappindelning är möjlig. En samordning av planering, projektering och byggande av garage och grundläggning för bebyggelse är viktig. Ingen parkering under aktivitetsytan föreslås, vilket underlättar för trädplanering här.

Idrott och evenemang

Förslaget redovisar ett bra läge för evenemangsytan. Skuggeffekten från höghuset blir dock sannolikt ett stort problem. Evenemangsytan ter sig stor och generös, men kan bli knapp om fyra bollplaner ska vara igång. Intressant är lösningen av aktivitetsytan i mitten.

Social hållbarhet

Förslaget ger goda förutsättningar för blandstad och har bra entrépunkter som bjuder in. Här finns också en bra och välplanerad central mötesplats, samt trygga stråk och bra kopplingar. Förslaget har en ambition med hög exploatering som ger möjlighet att skapa billiga bostäder, vilket är positivt om det fungerar. Förutsättningar finns också för ett rikt lokalt liv. Aktivitetsplatsen har många pojkaktiviteter, medan lekplats o kafeer är mer neutrala platser genusmässigt. Samtidigt saknas platserna för mer spontana aktiviteter.

Aveny-loopen är positiv ur ett socialt- och trygghetsperspektiv.

Barnperspektivet

Förslaget innehåller mycket aktiviteter och spontan-

idrott, vilket samlar äldre och yngre barn.

Aktivitetsparken har möjlighet att bli en mötesplats för olika åldrar. Här krävs emellertid vidare bearbetning, men anslaget är bra.

Ekologisk hållbarhet

Kvarterstaden underlättar för ett hållbart boende och det finns sociala vinster med odling nära boende.

Förslaget talar om hållbar design och livstil, vilket låter intressant men behöver utvecklas och förtydligas. Samtidigt är det ett förslag utan mycket grönska, dvs ett urbant förslag där det är svårt att se var olika eko systemtjänster och biologisk mångfald kan inrymmas.

Sammanfattning

Förslaget utmärker sig med en renodlad kvartersstruktur, vilket i sig ger förutsättningar för bra boendekvaliteter. Med ett diagonalt stråk vill man tydliggöra en ny koppling utöver det som finns idag på Heden. Förslaget är tydligt gällande vad som är offentligt och privat, men bygger samtidigt bort det rum som idag är det öppna Heden. Förslaget utmärker sig också med idéer om riktigt höga hus, vilket är intressant men där skuggeffekterna i förslaget kan bli besvärande. Det är också intressant att man studerat rörelserna i staden även utanför Heden med bland annat kopplingen till Avenyn, men förslaget att bebygga sidan mot Södra vägen innebär troligtvis fler nackdelar än fördelar.

Utlåtande

Nyréns Arkitektkontor mfl

Detta är det förslag som minst förändrar Hedens struktur jämfört med i dag. En större aktivitetsplats orienteras till den norra delen av Heden, medan ett idrotts- och bollområde koncentreras till södra halvan. En löpar- och gångslinga läggs runt Hedens ytterkanter. Huvudstråket placeras tvärs Heden i Vasagatans förlängning, medan ny bebyggelse orienteras till den östra delen utefter Sten Sturegatan och i viss mån mot Parkgatan i norr.

Man har också föreslagit en större offentlig byggnad,

t ex ett badhus, i nära anslutning till aktivitetsplatsen. Bebyggelsen tar till viss del upp omgivande kvarterstruktur och gränsen mellan privat och offentligt är tydlig. Man har med olika förslag visat exempel på hur man kan försöka få evenemangsplatsen flexibel och användbar vid sidan av evenemangen. Förslaget omfattar en relativt låg exploatering.

Helheten

Förslaget kan sägas utgöra en bra programskiss och här kan skönjas ett stort kunnande om det offentliga rummet.

Det är ett förslag som i stora delar bevarar Heden som sitt stadsrum idag och här finns mycket att ta vidare ur ett programmeringsperspektiv.

Attraktionskraft

Förslaget visar en bra och attraktiv evenemangsplats. Intressant är också de flexibla lösningarna för helårsanvändning. Det stora rummet bevaras och det föreslagna badet skulle kunna innebära ett attraktionsmål i sig.

Offentliga rum

I förslaget tar man tydligt ställning för det stora

öppna rummet, där man visar på en flexibel evenemangsyta och samlad bollflyta. Detta grepp har sina fördelar, men kan samtidigt bli exkluderande. Man föreslår en stor och fin lekplats. Olika funktioner har samlats ihop på olika ytor, kanske på bekostnad av kvaliteten på stråken.

Bebyggelse

I förslagets struktur har man fångat upp den omgivande kvarterstaden, men de nya kvarteren är ganska schablonmässigt illustrerade och skulle behöva bearbetas vidare. Man har studerat bullerproblematiken och redovisar förslag med sk tyst sida. Bebyggelsen som redovisas är återhållsam och fungerar bra ur läges- och klimatsynpunkt. Förslaget visar på tydliga privata rum, men kanske saknas en övertygande idé om stadsbyggande samtidigt som de små rummen saknas. Intressant är de visade gradängerna med anpassning i höjd.

Trafik mm

Förslaget redovisar generösa gångstråk och tydliga lättorienterade cykelstråk. Positivt för stadsbilden är också förslaget med en ej samlad busshållplats, även om detta kan vara svårt att kommunicera trafikmässigt och försvåra bytet buss/buss. En intressant idé är flexibla bjälklag i parkeringsgaraget i två plan. Förslaget med angränsningen mot Sten Sturegatan är också positivt. Hållplatsläget vid Vasagatan på Södra Vägen är en god tanke för att komma närmare spårvagnshållplatsen och Avenyn, men är förmodligen inte genomförbart pga träden i gamla Allén.

Bussuppställningen flyttas från Heden utan förslag på nya lägen. Ska här fortsättningsvis finnas vändande linjer så måste det finnas reglerplatser i närområdet.

Störningar

Störningsmässigt visar förslaget på bra lösningar med bland annat bostadskvarter med innergårdar, vilka skyddar mot trafikbuller. Samlade bollplaner är också bra ur störningssynpunkt, där ljud och ljus koncentreras.

Spännande är samtidigt förslag med en anläggning av typen regnspel, vilken har möjligheten att maskera buller.

Ekonomi

Detta förslag skulle vid ett genomförande ge lägst inkomster från markförsäljning av de fem förslagen. Genomförs byggandet av ett bad- och kulturhus innebär detta en stor investering för staden. Den föreslagna stora lekplatsen bedöms vara en i detta sammanhang måttlig investering.

Genomförande

Hela förslaget bedöms realistiskt och genomförbart. Förslaget i alla sina delar är lätt att etappindela. Parkeringslösningen i norr är av en realistisk modell och man undviker att pressa in parkering under större delen av bebyggelsen. Med lätta bjälklag och parkering i två plan erhåller man en hög flexibilitet för framtiden. Man får också mer yta för stora träd.

Idrott och evenemang

Förslaget redovisar bra planerade idrottsytor och en stor flexibel evenemangsyta.

Social hållbarhet

Generellt visar man på en väldigt tydlig struktur och det är uppenbart vad som är privat respektive offentligt. Man visar en mångfacetterad och flexibel evenemangsplats med bra placering i staden, vilken t ex skulle kunna vara en officiell firandepplats. Lekplatsen är bra och stor, men kanske är

berättelsen inte så livfull. Samtidigt ger förslaget ett Heden öppet mot Södra vägen. Uppgångarna från garaget är många och väl placerade.

Barnperspektivet

Förslaget visar på en stor fin inbjudande lekplats, men kanske skulle den legat mer störningsfritt. Detsamma gäller placeringen av förskolor. Samtidigt saknas en idé om de halvprivata rummen runt bostäderna och hur de skulle kunna användas.

Ekologisk hållbarhet

Det är ett spännande förslag angående dagvatten-system och ekosystemtjänster. Förslaget om odling är positivt liksom resonemanget om solenergi. Intressant är samtidigt de olika valen av växtmaterial. Pga p-däckets placering ges goda möjligheter till placering av stora träd. Anslaget med "det gröna" är identitetsskapande och en kontrast till stenstaden.

Sammanfattning

Förslaget tar stor hänsyn till hur Heden upplevs idag. Förslaget kan sägas utgöra en bra programskiss och här finns ett stort kunnande om det offentliga rummet.

Genom att samla olika funktioner i olika områden får man en tydlig och lättorienterad struktur. Här finns många goda uppslag att ta med sig, som exempelvis flexibla garagelösningar och idéer om flexibelt nyttjande av evenemangsytor. Man visar samtidigt på goda lösningar för störningsproblematiken. Emellertid skulle den redovisade kvarterstrukturen behöva bearbetas ytterligare.

Utlåtande

Tyréns AB - Dahl & Uhre Arkitekter - Malmström Edström Arkitekter

I förslagets beskrivning finns en uttalad ambition att i mindre omfattning ta Heden i anspråk för bostäder. Man föreslår istället att utnyttja området vid Fattighusån i Gårda. Tanken är att Heden lämpligare används för offentliga byggnader, som exempelvis en arena. I förslaget föreslår man evenemangsplats och aktivitetsytor i den västra delen, utefter Södra vägen. Vid Sten Sturegatan föreslås viss bostadsbebyggelse i smala lamellbyggnader. Höjdskillnaden i Heden mellan Parkgatan och

Engelbrecktsgratan utnyttjas bland annat för delvis nedgrävda parkeringsgarage. Bollplanerna är kringbyggda med läktare som i sina översta plan också ska fungera som offentliga ytor, vilka sammanbinds med övriga öppna områden via en bred trappa. Arenan i den norra delen är tänkt att öppna sig visuellt i bottenplan. Exploateringsgraden gällande bostäder och lokaler är låg, men räknar man in arenan och konstruktionerna runt bollplanerna, blir exploateringen betydligt högre.

Helheten

Förslaget att föreslå ny bostadsbebyggelse på annan plats i staden och istället placera arenabebyg-

gelse på Heden, går utanför programmet och kan sägas vara ett ifrågasättande av uppgiften i sig.

Attraktionskraft

En ny arena kan naturligtvis utgöra en attraktiv målpunkt. Den stora trappan i västvänt läge kan bli en fin "hängplats", liksom den föreslagna platsen med vattenspegel, både för lek, skridskoåkning och meditation.

Det storskaliga i förslaget kan emellertid innebära ett hinder i vardagslivet och många ytor riskerar att bli instängda. Samtidigt finns en risk för prioritering av de biljettdrivna evenemangen.

Offentliga rum

Förslaget gör en god ansats att svara mot önskemålet om en urban park. Sporten har samlats huvudsakligen till den södra delen och fungerar troligtvis över hela året. En strävan finns att ta upp höjdskillnaden i Heden, samtidigt som det kan innebära ett problem för nyttjandet av det övre planet runt bolytorna. Trapporna kan emellertid vara en tillgång i sig. Samtidigt finns ytor som kan riskera att bli otrygga, t ex i östra delen av stråket i Vasagatans förlängning.

Bebyggelse

Man har tagit ett storskaligt angreppssätt för bebyggelsen som kanske inte känns så stadsmässig. Härigenom kan man samtidigt få ett nytt stort evenemangsområde likt det som redan finns i staden.

Trafik mm

Intressant är att man visar på en koppling till Trädgårdsföreningen. Man använder topografin för att underlätta för tvåplansgarage, vilket också är intressant. Infarterna är ej så väl placerade, men desto bättre är placeringen av uppgångar. För busshållplatsen visas en effektiv yta, men här gäller det att den utformas rätt så att den inte blir en barriär. Förslaget visar en samlad kollektivtrafikknutpunkt runt Exercishuset. Samtidigt blir Parkgatan ett kollektivstråk med spårväg norr om och buss söder om Exercishuset, samt hållplatser även på ömse sidor. Ett positivt tillskott är också ett stort cykelgarage vid knutpunkten.

Störningar

Redovisade bostäder kan få problem med störningar från evenemang. De inbyggda idrotts- och evenemangsytorna kan däremot göras bullerdäm-

pade, vilket är intressant. Här finns annars mycket hårdgjorda ytor som kanske inte är det bästa för ljudmiljön. Samtidigt kan bostäderna skydda aktiviteter från trafikbuller.

Ekonomi

Ett genomförande skulle ge relativt låga inkomster från markförsäljning i jämförelse med de förslag som innehåller mest bebyggelse för bostäder, kontor och handel. Förslaget kräver mycket stora investeringar i anläggningar och konstruktioner. Vid utvärderingen av det aktuella förslaget har projekten på mark utanför Heden inte räknats med vare sig som inkomster eller investeringar. Delar av denna bebyggelse bedöms kunna genomföras ändå.

Genomförande

Bedömningen av förslagets genomförbarhet är svår. Många och stora anläggningar och konstruktioner ger mindre bra boendelösningar (vilket också kan minska värdenivån per kvadratmeter bostadsyta). Parkering i ett och två plan bedöms genomförbart och utbyggnaden kan etappindelas.

Idrott och evenemang

I förslaget har evenemangsytan erhållit lite anorlunda mått, men kan sägas vara ganska flexibel. Årstidsflexibiliteten är bra och intressant. Samtidigt finns en risk för att de biljettdrivna evenemangen får en överskuggande roll och förslaget bygger på att det finns behov av ytterligare arenor.

Social hållbarhet

Förslaget innebär stora arenor för stora arrangemang, som erfarenhetsmässigt riskerar att ge stor mansdominans ur ett genusperspektiv. Det vägs emellertid upp av kulturinslag runt omkring. Här

finns ett stort och institutionellt angreppssätt vilket underlättar för arrangemang men som samtidigt kan hämma spontaniteten.

Förslaget innebär en statisk struktur, men här finns ytor, trappor t ex, som kan fungera som allmänna umgängesytor. Halva ytan är välkommande och inkluderande, beroende på innehåll.

Barnperspektivet

Förslaget innehåller många delar för de större barnen. Samtidigt saknas plats för de små barnen.

Ekologisk hållbarhet

Förslaget är ganska svårsläst med avseende på den ekologiska hållbarheten. Vad är hårda respektive mjuka ytor. De hårdgjorda ytorna är mindre bra för buller, biologisk mångfald och ekosystemtjänster etc. Positivt är möjligheten till stora träd i väster, norr och söder.

Sammanfattning

Ett grundläggande angrepp i förslaget är att ifrågasätta uppgiften och bland annat försöka undanhålla Heden för bostadsexploatering och annan "privat" verksamhet. Syften är således att använda Heden i första hand för offentlig verksamhet. Det är ett intressant grepp, men resultatet riskerar ändå att ge väldigt mycket byggnader och konstruktioner, samt sådana som i första hand kräver organiserad verksamhet. Förslaget försöker svara mot önskemålet om en urban park och som sådan finns många kvaliteter. Sportaktiviteterna har samlats och fungerar troligtvis över hela året.

Slutsatser

Allmänt

Varje förslag har analyserats med stöd av de olika utvärderingskriterierna och valda fokusområden. Utvärderingsarbetet har genomförts i workshop-form och med hjälp av referensgrupper och dialogarbete. Resultatet har sammanfattats för de olika förslagen enligt ovan.

Genom de parallella uppdragen har en mängd intressanta och spännande idéer tillförts projektet och många frågeställningar har belysts på ett förtjänstfullt sätt. Förslagen visar också på en stor bredd och där de olika angreppsvinklarna på ett intressant sätt kompletterar varandra.

Samtidigt kan konstateras att inget av förslagen fullt ut löser alla frågeställningar som programmet adresserar. Bland annat saknas riktigt bra lösningar till de första två uppställda huvudmålen: "att tydliggöra heden som idrotts och kulturaktivitetsplats" samt "Ett stort attraktivt offentligt stadsrum för både vardag och fest".

I det fortsatta arbetet är det viktigt att dessa huvudmål belyses ytterligare.

Man kan konstatera att uppgiften med alla de olika önskemål som finns för ett framtida Heden är väldigt komplex, men där olika delar har fått en god belysning i och med dessa uppdrag.

Sammanfattningsvis formuleras här ett antal slutsatser/ställningstaganden som dragits ur de olika förslagen och som kan tjäna som underlag i det fortsatta arbetet.

Ställningstaganden

Attraktionskraft

- Viktigt med en blandning och lekfullhet. Inte minst med stor variation i aktiviteter
- Tydlig användning och identitet.
- En storskalig form kan ge läsningar.
- Viktigt med bra rörelser, attraktiva entréer och stråk.

- Evenemangsplats placeras med fördel i den norra eller västra delen.

Offentliga rum

- Viktigt med små, medelstora och stora rum som är länkade till varandra.
- Stråk kan fungera även om de inte är raka, men bör vara tydliga.
- Tydlighet i stråk och entréer är viktigt, liksom linjer och gränser.
- Viktigt med fungerande huvudstråk.
- Huvudstråk i Vasagatans förlängning är att föredra i fråga om tvärstråk över Heden.
- Tveksamt med en storskalig konstruktion/arena. Svårt bli ur drifts- och tillgänglighetssynpunkt. Ur stadsmiljösynpunkt kan det också vara ett svårt element i staden.
- Heden bör vara öppen från Södra vägensidan.
- Flexibilitet för evenemangsplats är viktigt.
- Viktigt med tydliggörande av koppling till city via bland annat Trädgårdsföreningen.

Bebyggelse

- Bebyggelsen ska stärka det offentliga rummet.
- Att bo "på" Heden kan vara attraktivt ur ett boendeperspektiv, men svårt ur en stadsmässig synvinkel.
- Viktigt med tydlig stad; lämpligt att bo "vid" Heden, annan bebyggelse kan finnas på Heden.
- Tydlig gräns för vad som är offentligt och privat är viktigt.
- Otydliga gränser riskerar också att ge sämre offentliga rum och sämre bostadskvarter.
- Byggnader bör vara kopplade med/i garageplan.
- En konstruktion typ rundeln är svår ur flexibilitets-, drifts- och tillgänglighetssynpunkt.
- Aktiva bottenvåningar är önskvärt.
- Kvarterstruktur är att föredra framför hus i park, som är problematiskt ur bl a privatiseringsrisk av offentliga rum, otydlighet och trygghetsaspekter.
- Byggnadshöjd anges av storlek på kvarter och innehåll.
- Höga hus kan finnas inom Heden.
- Bebyggelse lämpas bäst i den östra och norra delen av Heden.
- Om man ska ha en arena, bör den inordnas i en stadsstruktur.
- Ett bebyggelsestråk efter Södra vägen fungerar ej.

Trafik

- In- resp utfart till p-garage bör vara på minst två sidor av Heden för att minska sårbarheten vid ev avstängningar.
- Placering av uppgångar prioriteras i riktning mot Bältespännarparken.
- Viktigt med tillräckligt antal uppgångar.
- Viss kantstensparkering bör kunna tillåtas, där

angöring och handikapparkeringar ska göras i markplan.

- P-garage i två plans höjd är en fördel. Skapar mer yta för plantering/bebyggelse och är flexibelt för framtiden. Detta möjliggör också parkering av evenemangs- och turistbussar.
- Bussar på Heden är fortfarande delvis ett frågetecken. Hållplats Heden bör ha reglerplatser för vändande busslinjer.
- En samlad kollektivknutpunkt vid Heden (nära Bältespännarparken) avlastar bla Brunnsparken.
- Diagonal gång- och cykelstråk viktigt, liksom cykelparkeringar.

Störningar

- Bollsport kommer att ställa krav på bebyggelsen.
- Kvarterstad är att föredra ur bullersynpunkt.
- Placering av evenemang kan vara ett problem även med avseende på trafikbuller.
- Kombinationen evenemang och bostäder är ett problem. Konkreta lösningar har ej redovisats.
- Placering av evenemangsyta i den norra delen är att föredra ur störningssynpunkt då här finns färre bostäder.

Genomförande

- Lika viktigt är att p-garage etappindelas som etappindelning av bebyggelse.

Ekonomi

- Värdenivåerna för detaljplanlagd mark för i synnerhet bostäder men även för handel och kontor i området gör att även en exploatering i nivå med de lägre alternativen i förslagen skulle ge staden stora inkomster.
- I det fortsatta arbetet behöver en fördjupad

analys av ekonomi- och genomförandefrågor kopplat till byggande av en underjordisk parkeringsanläggning vid Heden genomföras.

Idrott och evenemang

- Samutnyttjande är viktigt.
- Det finns fördelar med evenemangsområde i norra delen.
- Idrott och evenemang är förenligt med viss nybebyggelse.
- Arenor försvårar möjligheten till bibehållandet av breddidrottsutbudet.

Ekologisk hållbarhet

- Viktigt att få in grönska i alla dimensioner och koppla detta till dagvattensystemen.
- Intressant med visade urbana dagvattensystem.
- Att bygga på Heden kan vara ekologiskt hållbart ur stadens perspektiv.

Social hållbarhet och barnperspektivet

- Stora, mellanstora och små rum måste finnas.
- Platser för spontana aktiviteter måste finnas.
- Strukturerna måste innehålla servicefunktioner som omklädning, toaletter etc.
- Trygga strukturer är viktigt.
- Tydlighet är viktigt i entréer, stråk, byggnader etc.
- Ytor som kan dubbelutnyttjas för stråk och andra aktiviteter ökar tryggheten och attraktiviteten.
- Det är viktigt att alla åldrar får plats på Heden
- Det är viktigt med tillgänglighet till kollektivtrafik.
- Det är viktigt med arenor och platser som är gratis.

Idéer att ta med sig

- I Adepts förslag finns en lustfylld berättelse som kan tjäna till inspiration.
- Intressant med "småikoner" eller andra förelagda accenter.
- Nedsänkta delar och aktiviteter i flera nivåer kan vara spännande.
- En anläggning typ MA's rundel kan vara attraktiv i sig självt som identitetsskapare.
- Aktivitetsparken som återkommer i flera förslag är intressant, en slags urban park för alla åldrar.
- Flexibla lösningar med t ex sociala hubbar etc som visas i Nyréns förslag är intressant.
- Flera förslag på lekplatser är intressanta i sitt utförande och omfång.
- Förslag med isbana är intressant.
- En trappa som mötesplats som återfinns i Tyréns förslag är spännande.
- Nät ihop med konstruktioner eller vegetation som skydd är en intressant idé.
- Samlade stängsel runt samlad bollyta med tydliga entréer är intressant.
- Urban park med vatten är intressant.
- Flexibilitet i användning och placering av bebyggelse.
- Nedsänkt GC-bana kan vara en bra idé om det ändå finns ett stort p-garage intill. Viktigt att det utformas så att det inte blir otryggt och att hitta lösningar för att förhindra stängning vid evenemang.
- Bra att kunna ha bussparkering i garaget!
- Positivt med mycket cykelparkeringar, men dessa ska vara rätt placerade och inte för stora. Bättre då att sprida på många små.
- Bra med ut- och infart till garaget i Bohusgatan.

- Double glazing kan vara ett störningsskydd i fasad.
- Ljudalstrare typ regnspel är intressant som bullermaskering.
- Utspridda bollplaner ger bättre interaktion (spelare/publik)
- Sammanhållet bollområde har andra fördelar.
- Idé med blandat boende också på höjden som visas i Wingårdhs förslag är intressant.

Fortsättningen

I och med detta bedömningsarbete är de parallella uppgifterna för utveckling av Heden avslutade.

Förslagen redovisar en mängd olika lösningar för ett utvecklat Heden. Nu kommer de bästa idéerna inarbetas i ett inriktningsdokument, som ska utgöra vägledning för vidare detaljplanearbete i en eller flera planer. Arbetet med de parallella uppgifterna är en stor och viktig del i arbetet med inriktningsdokumentet, men också många andra aspekter ska vägas in, exempelvis frågor om trafik, störningar och finansiering.

I det dialogarbete som följt de parallella uppgifterna med workshops, öppna hus, referensgruppsarbeten, internetbrevlådor etc, har det framkommit en mängd synpunkter, vilka har vägts in i bedömningsgruppens arbete. Ändå kan här finnas frågor som ska beaktas separat i det fortsatta arbetet. Arbetet med inriktningsdokumentet har redan påbörjats. När byggnadsnämnden godkännt inriktningsdokumentet ska detaljplanearbete omdelbart inledas.

Göteborgs
Stad

Parallella uppdrag för utveckling av Heden i Göteborg

BEDÖMNING

Göteborg 2014